

## Korkuyu aşmak...Yakup BAROKAS [ybarokas@salom.com.tr](mailto:ybarokas@salom.com.tr)

20 Mayıs 2015

Geçtiğimiz hafta eski bir Şalomcu, dostum **Jak Kori**'nin önerisi üzerine SALT Galata'da **İpek Duben**'in, Türkiye'nin '*öteki*'leri ve onların ötekileştirdiklerine dair çok kanallı bir video enstalasyonu izledim: "**Onlar**" Enstalasyon, her birinde üçer video gösterisi ile bunlardan bağımsız konumlanmış bir dizi projeksiyonunun bulunduğu iki ayrı alandan oluşuyordu. Söz konusu alanlarda karakterler, ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, homofobi, cinsiyet eşitsizliği ve aile içi şiddetle ilişkili sorunlara dair izleyici karşısında sohbet eder gibiler. Ve biz izleyiciler bu sohbetin içine çekiliyoruz.

Aralarında tanıdıklarımın da yer aldığı tam 24 kişi travma, ön yargı ve tutumlarını sanki bir yuvarlak masa toplantısındaymiş gibi izleyenlerle paylaşırlarken beni en çok etkileyen iletişim imkanı bulamadığım kimi '*ötekiler*' ile genelde aynı duygulara sahip olduğumu kavramam, kimi zaman da onların duygularına empati duymamdı. Çıkışta, modern ve güncel sanat alanlarında eğitimcilik ve yazarlık yapan Duben Hanım'ın daveti ile eski Osmanlı Bankası'nın o muhteşem binasında, üst katta, konuşmacıların da yer aldığı samimi bir toplantıya katıldık. 28 Haziran'a kadar sürecek bu enstalasyon çalışmasını izlemenizi önerirken bankanın müzeye dönüştürülen bölümünü de ziyaret etmenizi salık veririm. Belki '*mudî*'ler arasında soyadınızı taşıyan birine veya 20. yy.'ın başında bankada çalışan 200 hanım arasında tanıdık bir isme rastlayabilirsiniz.

Bu ara; "*buraya Yahudi giremez*" türü pankartlardan veya envai çeşit antisemit söylemden pek fazla etkilenmiyorum, belki kanıksadım. Ancak herkeste bir tedirginlik, korku, panik havası gözlemliyorum. Bu giderek yaklaşan milletvekili seçim beklentilerinin ötesinde bir endişe; kimi ya iktidar değişirse diye endişeli, kimi daha da güçlenirse diye. Oysa bu demokrasinin bir gereği değil mi? Ne var ki kutuplaşmanın boyutları "*ne olacak?*" korkusunu da beraberinde getiriyor.

Peki yapılması gereken ne; '**Onlar**' enstalasyonundaki gibi bir nevi toplumsal terapi yolu ile '*beyaz Türkler*' dahil, ötekiliklerimizi paylaşmak mı, yoksa bir fanusun içine gizlenip tehlikeden korunmak mı?

Belki rastlantı, aynı haleti ruhiye, aynı ikilem içinde '*Hayal Perdesi*' oyuncularını tarafından sahnelenen Fransız yazar **Boris Vian**'ın, Holokost'ta yaşananların henüz dillendirilmediği ve Cezayir katliamının yaşanmakta olduğu 1957 yılında kaleme aldığı '**İmparatorluk Kuranlar Yahut Şümürz**' oyununu izledim.

Anti-militarist olan Boris Vian'ın bu oyununun Fransa'da ölümünden 7 yıl sonra sahnelendiğini ve yazarın 1959 yılında, sadece 39 yaşında iken romanından uyarlanan bir filmin galasında öldüğünü not olarak düşelim. Amacım tabi ki bir tiyatro eleştirisi yazmak değil. Oyunda sürekli olarak duydukları '*gürültüyü*' tehdit olarak gören ve devamlı yer değiştiren kentsoylu bir aileyi görürüz. Yaşadıkları sistemde '*hafızasızlık*' yer etmiştir, naif ve sorgulamayan. Sahneler ilerledikçe yaşanan alan giderek daralacak, baba tek başına kalacak ve yalnızlığı ile birlikte yok olacaktır.

Oyunun sonunda Tiyatro Eleştirmenleri Birliği üyesi **Robert Schild**, yönetmen **Nedim Saban**'ın da aralarında yer aldığı izleyiciler ve oyuncular ile birlikte bir tiyatro okuması (deyim yerinde mi bilmiyorum?) gerçekleştirildi. Oyun boyunca diğer oyuncular tarafından itilip kakılan, işkence edilen, ancak hiç konuşmayan '**Şümürz**' karakteri neyi simgeliyordu? Nazi Almanyası'nda faşizmin ayak seslerine ve dış aleme kulaklarını tıkamak isteyenlerin tükenişi miydi gösterilmek istenen? Yoksa artık geçmiş kalmamış ve sorgulamaktan korkan, '*an*'ı yaşayan kendini tüketen birey mi?

Oyunun evrensel niteliği ve her daim güncelliğini koruduğu yadsınamaz. Nitekim oyuncular olsun, seyirciler olsun içlerindeki korku ve sıkıntıyı oyun sonrasında uzun süre dile getirmekten kaçınmadılar. Umarım oyundaki gibi giderek daralan yaşam alanımızı aşar, çok sesliliğin, farklı tonların egemen olacağı daha mutlu günlere ulaşırız.

Kaynak: Eser Dilsöz/Mimeris/Bir Boris Vian Klasığı- Sanatonline.net/Onlar